

Kovács Lajos

Ha az Istent megtaláljuk...

*Ha az Istent megtaláljuk,
tükröt nézve megcsodáljuk:
milyen is, ha téved
ötmillió évet.*

*Nekünk ez a kínos tavasz
megint ígéretes arasz,
itt vagyunk rakásra
az ő képe mása.
Tesszük, amit nyom az ösztön
belőlünk a lusta ősztől
megörökölt génben.
Kiolvad a gémbér,*

*s kifakad az erek vége,
piros csepp a virág vére,
a teremtés nyitja
ezer nyitott pilla.*

*Látjuk benne még magunkat,
szétszórható száz magunkat
– akaszkodva szélbe –
köpködjük a télbe,*

*prédikálunk Genézisről
magas nyári zenitekből,
s buján érő őszre
loccsanunk a földre.*

Első borom

*Égettem fanyar nyelvem alatt
legelső szűzi kortyodat.
Forgattalak
meleg pohárként, megmerítve,
vérem színéig hevítve,
szelídítve,
hogy mámorra változhass velem,*

átítasd magaddal erem,
s ne jégverem
hűtse ki lázam a dúlt éjben
pislákoló pincemélyben.
Kevélységem
a bőröm alá tüzet festett.
Mások nyelve alá feslett
testes tested
szétkínálgattam, eldadogva:
hogy nem tart össze se donga,
se goromba
hegyi ördög kéneges bűze...
Lesz-e itt még kedvemnek szűze,
s égig űz-e
a megszokás langyos zamata
(vegyszereinknek kamata),
vagy harmata
marad csak az erjedésnek?
Maradunk bornak? Penésznek?
az egésznek
tört fényű löttyenéseképpen?
Hunyt szemmel kinézve éppen
egy vén képen?

Eladhatatlanul

Ma megint fölborultam
a kereszttel,
szégyenkezve néztem körül,
zavartan együtt nevettem
az utcával,
és megkönnyebbültem,
hogy mindenki örül.

*

Hajnalban felébredtem;
ráébredtem a madarakra.
Nem volt ág, ami belereccsen
a világgá fűtyült szerelemben
a kimondhatatlan szavakba;
naná, hogy közējük könyököltem!

*

Reggel már bokáig ért a víz.
Már reggel bokáig ért.
Déltre aztán térdig nőtt,

*eloltott lázat, hőt,
délután mellig ért,
szívemben sósabb lett az íz.*

*

*Mondhatnám: apámtól
a fibrillációt örököltem,
s anyámé a méz csontjaimban;
de a kezükkel ma is írtam,
és azzal embert még nem öltem.
Így élnek bennem valahol.*

*

*Riadt vagyok, akár a féreg,
mindent szaporasággal mérek,
vándora a kusza térnek,
félem, amit el nem érek.*

*

*Amíg bambán egy széken ültem,
észre sem vettem: átlényegültem,
mert valójában kinyílt a szárnyam,
és a poklokig alászálltam.*

*

*Fejem fölül lelóg a logód,
győzelemre gyártott lobogód;
én a magamét elejtettem,
viharok felejtése lettem.*

*

*Kopog alattad a szandál,
szívedből hozott ritmust skandál.
Ki süket rád, csak zajnak hallja,
s ez lesz a hangok leglegalja.*

*

*Nagy forráságra ébredtünk,
énekelt tőle a testünk,
és sósak lettünk, mint a tenger:
így jönne Zeusz síró ökre
erre a nagyon száraz földre?
S már magunk ellen védekeztünk.*

*

*ezen a széken hány fenék
az aszfaltnyomban hány kerék
mennyi visszhangja minden szónak
hányszor ért partot ez a csónak*

*e parkettát hányszor csiszolták
hány ízzel készültek a torták
s a felezés törvényét bontva
milyen lesz a modern bomba*

*

*Fehéren elnyúlt fény vagyok,
süvítő lélegzet az úrben;
csűrben
is ragyog
belőlem az Isten.*

*

*Ágazik bodza, Duna-delta,
látta kőbaltás, látta kelta.
Ezt látták-e a Marsba dermedt
kisült tengerek, fagyott kertek?*

*

*A Föld is egy ácsolat,
sárból gyúrt törvény,
és mint a kilótt töltény
a célkereszt felé halad.*

*

*Ha már kimondatott:
totemünk vándorsólyom –
segít-e ezen jog,
vagy ólom?*

*

*A zöldnek színe és fonákja
minden levél –
pedig valójában fehér.*

*

*A földből kiásott lábszárcsontban
egy tánclépésnyi ritmus dobban,
és az állkapocs tátogása
a lélegzetet mélyebbre ássa.
Az ezüst gomb és csat:
csak kacat.*

*

*Mióta embert teremtett,
az Isten el is felejtett
minden evolúciót.*

Hagyott ránk némi rációt,
mit elsúrtak a nációk,
s most mutációkat szerelnek
a digitális selejtek.

*

A múzeumban megfagyott,
amit a romlás itt hagyott;
elbámulunk egy szöveten
mint varázs-vadászszövegen,
hallani vélünk harcokat,
látunk homokban karcokat,
de aki itt megy előttem,
szerették-e már előttem?

*

Elfogytak a madzagos leletek,
innen a drótok korát ássuk.

*

Árkon-bokron át
fehér orgonák
szórják az illatot.
Az április halott.
Májusi zápor hord
aranyló iszapot,
nehéz földszagot rád.

*

A nyári égen
csillogó hegek
lebegnek,
mint régen
a sebek
a magas kereszten.

*

Dörömböl bennem a méreg,
már magamban el sem férek,
s bár átlátok minden álcán,
hiába tördelem pálcám
a sunyi fejek felett –
végül én hajtok fejet.

*

Ahol egy autó felrobban:
kiürülnek a templomok,
kihalnak a piacok,
és áldozatok veszik körül
a túlélőket.

*

*A tojásból a homokba,
a homokból csakis a
tenger felé,
egy se néz vissza,
ők a sós vizet,
a sós víz őket issza.*

*

*A gömbbe az Úr egy nagyot rúg,
játékos kedvétől retteg a múlt,
s reménykedik, hogy fennakad
egy hálóban a találat;
onnan még van visszaút
(hosszabbítás).*

Központ(oz)atlan

*Barna fagyás az ágon
a halott rügyet rágom
esővíz párolog alólam
őstűz égeti el az ólam
a szél morzsolgatja a földet
vörösré sérti az élő zöldet
potyognak belőle a sejtek
magamból mindent kiejtek
az úr tompán mélyen zenél
az Úr még vár és remél*

*

*nesztek
itt van nektek
az új évezred
mondhatjátok
megint egy kezdet
jó lesz alapzajnak
kis nesznek
miközben sietve
csirkét esznek
szomszédok és idegen testek
ám akik mit se tesznek
méla bálványunk lesznek
s égbe emelik őket
a tesztek*

*

*a tenger néha partra vágyik
s mint kimerült ember az üres ágyig
– ha fölfalják egymást egyszer végül –
az úr a semmibe beleszédül*

*

*A két part ütőerét tapintom
Csönd van a hídon
A visszatartott szívverés
válasznak kevés
kérdésnek több
mint egy élet
A hídon imbolyogva élek
Takarékfényű éjszaka van
Lenn víz
fönn lyukas oxigénpaplan.*

Versek pinceajtókra-ablakra

1. Ajtószárny-triptichon: Vörösboros ima a lugasból

*Ázottan hadonásznak
mint kifeszített vásznak
széles bakator levelek
Isten felhővel fenyeget
széllel öklözi sátrunk.
Hozzá fel sosem látunk
csak féljük játékos kedvét
s szeretjük mint a medvét
a lomhát a szelid lustát
ki úgy tart felénk mustrát
mint jótékony mesében:
dörmög kicsit az esőben
de nem rémiszt meg a ricsaj
s nem dobál jégkavicssal.*

*Hagyd meg az érett zöldet
hamváról lepöröghet
gyökérig minden harmat
itt a fények sem marnak
de festegetnek lassan
s töltenek mint a kasban
nehéz cukrokat mézeket
a szorgalom feltöltötget
hozzádünnnyögve halkán*

*mit kiforrott már dalban
belőlünk annyi hála
s darazsas kedvünk mára
újborn remélve dúdol
kilesve lugasunkból.*

*Medvék és méhek Ura
medrét az égi Duna
ne maszatolja széjjel
ne fojtsd a sárba éjjel
mit napodon fényeztünk
térdén kényeztettünk!
Az ízek már köszönnnek
hadd égjenek a zöldék
fakadjon el a bőség
vörösen mint a hőség
hadd mérgezzük újra
pincedünkba bújva:
hordónk torkáig ér-e
az ősz kibuggyant vére.*

2. Kisablakba: Kiköpött lőrefolt

*Ízek olcsó lánya,
sápadt bőrű lőre,
szegény piás nőre
támadt bamba vágya
hordók lottyadt ágya!
Kinek tört a szárnya
s poharának árnya,
azt fekteti kőre
ez a póre,
o
r
c
á
t
l
a
n
vörösbarna kánya*

e torkomba kaparó

n

y

e

l

v

e

m

r

e

ragadó

gégémen dadogó

vesémben rekedő

májamban matató

gyomromban remegő

szememben motyogó

eremben szűkölő

szívemben kopogó

másnapos szerető

kiömlött

rozsdafoltja a fénynek

kiköpött földbe főtt

lélek

Átizzadt nagymama-ingek

Nem túrjuk egyformán a kötélre, ágy végére, tonettszékekre teregetett illatokat, savanyú szagokat, mint ahogy a szertartásosság iránt sincs mindannyiunknak elegendő érzéke, humora, szeretete.

(Nagymama szemérmetlenül mezítelen. Már reggel rám parancsolt, maradjak itthon, jön az orvos, segítenem kell. Nem mondja meg, miben segíthet egy kezetlen-lábatlan kamasz, aki Stendhal *Vörös és feketéjével* bujkál a kerti kaporágyás mögött, a nádfedél hűvösében vagy az ólak keskeny deszkasenkiföldjén. Az irodalom mezítelenségét, a szeretkezés arcul legyintő izgalmát rabolja tőlem nagymama méltóságjeljes várakozása. Az orvos kiszámíthatatlan, nincs rendszer a falujárásában, hetente jön ugyan, és mindig kedden, de szertelenül kanyarog a rendetlen, vízmosásokra emlékeztető, földcsuszamlásos kis utcákban, az sem ritkaság, hogy négyszer-ötször elrobog a ház előtt, mégsem áll meg. Másoké a sürgősség, tőlünk a gyógyíthatatlan nyavalya erőtlen kötelessége elhalasztható üzeneteket küld csak. Nagymama több évtizede nem számolja már az időt. A kedd vegetációi közé türemkedtek a savanyú izzadtságsszagok, a lucskossá lottyadt ágyhuzatok, a meggyötört hálóingek formátlanságai. Most ráadásnak itt vagyok én is, akire számítani lehet, aki ugyan türelmetlenül szaladgál a verécke – fakallantyús kiskapu – és a kemencével fűtött konyha között, egyszer még ostobán intek is a figyelmetlenül továbbrobogó Tatráplan-sofőrnek, de a konyhaablak mezejéből másodpercekre sem tudok elszökni. Nincs mibe kapaszkodnom, a szívóerő minden energiámat elemészti: nagymama átható

tekintete maga a lelkifurdancs, szólni és kérdezni sem tudok, pedig nem értem, mi szükség itt rám, hiszen éveken át nélkülem zajlott és zajlik az élet a házukban. Vendég vagyok folyton, városi úrifüúnak számítok, akiből miniszter lesz talán, annival többet tudok náluk már most a világról. Megfellebbezhetetlen, ahogyan rám tuszkolnak mindent: drága és divatjamúlt ruhákat, célokat és képességeket. Vitán felüli a sorsom, ábránd lehetek, de mások célja és sorsa bizonyosan nem. Magyarországi az aurám, az izgágaságom, a hiúságom. Félelmet keltek az évente meghódítandó barátaimban is. Ők egymás szemében már sosem nőnek vagy zsugorodnak, az én kísértetiesen rapszodikus megjelenéseim viszont legendákat szaporítanak rólam. Érzem, ahogyan ritkul körülöttem a levegő. A vákuumban lebegésből ügyetlen kitérés kísérleteket teszek: mesélek Julienről és Mathilde-ről, félreértem és félremagyarázom Stendhalt, így is szájtátva csodálnak, a könyvet úgysem veszik a kezükbe. Mint a vándorszínész erőn feletti mutatványát fogadják francia erotikámat. Nagymama szemérmetlen meztelensége meg is bátorít, ezt is tökéletesen félreértem, ráadásul senkivel sem tudok róla beszélni. Csak Julien Sorel, az ács fia elég egzotikus és izgató ahhoz, hogy a barátaim körülüljék bennem, és soha ne vegyék kézbe másként, mint ahogy én torzítom el korán kikezdett ártatlanságommal.

Nagymama a napra terített velem az ágyneműhuzatot, a hálóinget. Ül négy szüléstől megviselt testtel a meztelen ágyban, kiszolgáltatottan engedi, hogy öltöztessem, lassan ráhull megroskadt mellére, puha hasára a kikeményített, halkan roppanó hálóing. Már csak valószerűtlenül fehér lábszárai világítanak a cserére váró lepedőről, én éppen a párnahuzattal birkózom, nehezebben boldogulok vele, mint a dunnával. Nagymama fölkel, a kemencéhez botorkál. Meglesem, ahogyan fájdtíja a derekát, zsibbadtan ellazult térdét, könyökét. A két szeme mindig mosolyra metszve, duzzadt orra azonban kellemetlenül fehér és szigorú. Hajladozik, próbálgatja a test hajlítható kötéseit. Visszasétál, egyetlen mozdulattal helyreigazítja az ügyetlenségemet. Erőtlensége is határozott, céltudatos. Nem vesz róla tudomást. Természetesen uralkodik, az orvos kérése is az ő akaratát szolgálja, engem tart vele kordában. Olvasni szeretnék, hogy délután, ha megjönnek a földesúrról a barátaim, gőggel és kétségbeesett, megvallhatatlan alázattal keressem a közelségüket. De nagymama előtt nem lehet olvasni. Elparancsolja tőlem, belemélyed, szemüveget cserél, aztán elég néhány mondat, és ledobja a sározott padlóra összes önérzetemet: miket engednek neked otthon? Miféle szemérmetlenségeket írnak össze manapság?

Mondanám neki, hogy száz évnél is régebbi mese ez, mégsem mondom. Ott van a cím alatt, *Krónika 1830-ból*, úgyis látta. Inkább az istálló gerendáján tartom, kicsit élvezem, hogy majd hazamegyek Magyarországra, és egy darabig trágyaszagú lesz a könyvespolc.)

Sorban szülte, ahogy illik, a négy gyereket, köztük a két Józsikát, mert az elsőt hamar temetni kellett. Anyám lett a két fiatalabbik testvér nevelő nénje, de ő volt nagyapánk dublóre, a háborúban eltűnt nyakas parasztember olyan apró fiúgyereket hagyott itthon, hogy a nagylányt verte az átok. Perelni, dolgozni, fenn- és megtartani – ez mind az ő dolga lett. Nagyanyánk ágját elborította a lucsok, a vértelenség, a folyamatos végtagfájás forró kínja. Istent rendelte magához, ha már Isten házába sem mehetett. Anyánkra átbogozta az összes hátibatyut, folyamatosan és sietősen, csak éppen bele nem roppanhatott. Anyánk már ilyen marad mindig. Nem tud leülni, nem tud kidőlni a sorból, ha megbetegszik, kalimpálva evickél valamelyik part felé. Csak kimászni mindenből, csak nem megmerülni! Nagymama lebegése egészen másik tengervíz idéz. Sós, lázas, izzadt, nagy tenger az övé, fehérén tartja a bőrt, a fogak fényét, s csak himbálózik benne a test, partra vethetetlenül, kifoghatatlanul. Nagypapa is csak a konyhaasztal partjairól nézi, nem tudni, vannak-e még vágynai, várakozásai. Leszoktatva mindenről, ami drága, ami szagos, bujkálásra készítve pislant a ringatózó asszony után. Felé?

Nagy pillanatok, drámai jelenetek igazolták egyszer-egyszer, hogy vendég itt már ő is, a nagymama, minden akarnokságunk fölényes marokban tartója.

(Tizenkét éves vagyok. Várjuk Szobon, a határon, hogy megérkezzen. Nagypapa vitte ki a tehenes szekérral az állomásra, vasutasok és idegenek ugrálták körül, hogy két bőrönddel a vonatra segítsék. Egyszer el kellett érkeznie hozzánk. Meg kellett néznie mindent, az első csabai házat ugyanúgy, mint ezt az újabbat, a városit. Apánkkal, húgommal várjuk, nagy szél fúj, a vonat füstjét a mozdony elé teríti, szomorú fátyol. Nagymama kihajol, fekete a nagykendő rajta, attól a bőre pórusai is megfeketednek. Kapkodjuk le a bőröndöket, őt a vasutasok adják kézbe, nagymama nehéz és esetlen egy pillanattal. Talpon marad mégis, mint a fináncok tekintete előtt. Meséli egészen a Dunáig, hogy nem kellett kinyitnia a pakkjait, elég volt elmondania, hogy mivel tömte meg a rekeszeket. A szeme nevet hozza, s anyánk megcsúfolt utazását idézi. Nagymamát nem vetköztették, nem fogdosták, nem faggatták senki fináncjai.

A kompon még mélyebbre burkolódik a berlinerkendőben, mi aggódunk, dörög az ég. Húgom a nyakamban, loholok vele, egy kilométer a gyalogút a buszmegállóig, kezemben szatyrok, apánk a bőröndöket cipeli, de nem hagyhatja el nagyanyánkat, aki ernyőt nyit már akkor, mikor még csak az eső szele kavarja körénk a port. Elázunk, hiába a sietség, csak nagymama komótos sétája marad száraz. Csizmája is olyan fényes, hogy lepergeti a fölfröccsent sarat, vizet.

A buszon elég egy sóhajtásnyi az öregségből, két helyre is ülhet. Húgom csak áll a szoknyájába csavarodva, néha belehajol nagymama ölébe, többet nem próbál. Apánkkal törülközünk. Reménykedünk, Esztergomig kivilágosodik. Mikor átszállunk, nagymama mindent ismer, soha nem járt még itt, mégis otthon van. Csak a városi ház kis utcájában erőtlenedik el, anyánk nyakába borulva már mondja az ismerős, pityergős sajdulást: azt hittem, nem érem meg a reggelt.

Délután csípős szagokkal telik meg a házunk, izzadt lepedők és huzatok száradnak a kötélén, két napra a kúrti inak és ízületek parancsait teljesítjük.)

Mindig öregnek láttam. Fekete volt, ha kikecmergett az ágyból, hosszú haját olyankor újrakarta. Fekete és fehér, nagyon hosszú, nagyon lapos, tulajdonképpen jellegtelen a konty is. Mellette fehér, papírhártya fülek. Sárgított nyakbőr, kevés ránccal, ahol nagyritkán nap érte. Hányszor láttuk kiülni a ház elé? Lement-e a kertbe a mi életünkben egyszer is? Nem emlékszem. Pontosan tudta, mekkora a borízű alma fája, szerette, ha lopkodtam róla. A kert végén békanyállal borított gödörből locsolt nagyapám a zöldségre. Sosem kért meg, hogy csináljam meg helyette, ha mégis megtettem, szó nélkül hagyta. Nagyanyámnak mégis elmondhatta, mert tőle kaptam valami jutalmat mindig. Ő adott és vett el mindent. Nagyapám nekiindult a határnak, útközben egyezkedett, kinél mi a munka. Fizetni mindenki nagyanyánkhöz jött. Nagyapának sosem volt pénze, nincs rá szüksége, mondta nagyanyánk, a kenyeret elhozatta valakivel, hús- és zsírfélék voltak a kamrában, tej bőven, de akadt bor is az istálló mögötti borkamrában. Több is, mint kellett!

Sosem járt kocsmában nagyapánk, azt még akkor elhagyta, mikor a dédapánk – nem ismertük szegényt – mindent elvesztegetett. Ő csak annyit ivott, amennyit meg is termelt magának a szőlőkben. Volt kettő is. Adtak néha mások is, titkos fizetségül, ráadásnak a ráadásmunkáért. Nagyanyánk azt is mindig tudta. Elég volt meglátni nagyapánk kifényesedett tekintetét, megpárasodott lélegzését. Durván megszederjesedett bőrét hamar barnára marta a tavasz, de elálló füle égése volt a legárukodóbb jel. Kálmány ivott, gondolta erélyesen nagymama, és a nézése már választ erőszakolt a csöndesen makacs emberből: pár pohárkával, na, dolgoztam is éppen eleget. S ment dohogni a teheneihez,

a tyúkók és kacsák közé dobbanni, a kútba vágni a víztörő dézsát. Sokáig tartott, amíg minden kötelesség végére ért, ilyenkor nem volt szüksége a kíváncsiságotra sem.

Nagymama vele vágatta el az apróállatok nyakát. Aztán már fölkelte forrázni, tollat tépni, belezni. Ha megunt, ha el sem akarta kezdeni, csak üzent Margit nénémnek. Vagy parancsnokolt a menyének, amíg ott laktak náluk. Nála. A belső szobában jeges dermedésben aludtunk mi is minden hazai látogatásnál. Úgy éltek ők is abban a néhány évben? Fűtetlenül? Fojtóan súlyos dunnák szorításában?

(Viszem a feleségemet bemutatni neki, már évek óta nem jártam a Dunán túl, nem szeretem, hogy gyanakszanak rám, hogy turkálnak a táskámban, nem értik, minek járok csak úgy látogatásdiba, gyanítják, nem normális eset az ilyen.

Csak nevet rajtunk. Ő is járt Magyarországon, de soha senki meg se merte kérdezni, mi végre utazgat. Rossz képet vágtok, az a bajotok, mondja. Mutasd magad, Králi (soha nem Klári), látom, már gyerek is lesz végre. Nagypátok éppen ilyennek mondott, de azért előbb is eljöhettek volna, már azt hittem az éjjel is, hogy nem érem meg a reggelt. Pityereg hozzá, ez újdonság, de hiszen már öreg, túl van a hetvenen, gondolom, és megint az aurába zárt magyarországi gyerekek érzem magam.

Próbálok másról beszélni, figyelem a feleségemet, aki a terhesség hetedik hónapjában már nagyon rosszul túri az izzadságszagot. Ürügyet keresek, jó lenne egy fényképet csinálni a ház előtt, öltözzön fel, nagymama, kimegyünk... Aztán észbe kapok, visszamegyek hozzá, segíték. Csupa loncs vagyok, mentegetőzik, amíg testére tapadt nagy ingét levonjuk. Még mindig valamelyik régi hálóing, elnyúhatetlen Karton, csak színe nincs már. Nagymama pici, kiütköző csontokkal, mélyre kókadt kis mellekkel, hátán a támaszkodás vörös foltja. De mindene vakítóan fehér és áttetsző. Még feketébb kendőt köt, berlinert a hátára, később nekünk adja, még később valamiért mégis ott marad. Görbül, nem engedelmeskedik a háta, de a nevetés elpusztíthatatlan a szeméből. Nagyapa csak mellésitenkedik, ő is jókedvű, a mi napunk ez most, erős tavasz végi melegség öntözi az arcokat, a régen meszelt falat a hátunk mögött. Ez az utolsó fényképünk, nagymama nosztalgiazni kezd, emlékszel a Gömböc-mesére? Elmondja, de csak ketten vagyunk a csípős levegőjű konyhában. Králi nagypával az elvaduló, elszomorodott udvart, kertet járja körbe. Hirtelen megkérdezem: nem bánta meg, hogy itt maradtak? Hogy éppen a legnagyobb gyereket veszítette el a kitelepítéssel? Akire akkoriban a legjobban számíthatott?

Férjhez ment. Aki máshoz tartozik, az már nem lehetett volna a régi, mondja a kései mentséget.

De így megint a nagyon fiatalokat kellett nagyon befogni, okoskodom anyám testvérei mentségére.

Csak csodálkozik, miket beszélek itt összevissza. Bírták azok rendesen, amíg nagypátok elő nem került Oroszországból. Hirtelen megijed, fülel kifelé, nem hallotta-e nagypapánk. Előtte már azt sem szabad mondani: oroszok. Sok volt neki negyvenkilencig. Veled is éppen ekkora hassal járt már anyád.

Úgy mondja, mintha ott lett volna, mikor nagyapa vöröskeresztes fantomja egyszer csak megkerült, letéve a küszöbre az elveszítetetlen katonaládát.

Később a nyitott ajtónál álldogáló feleségem tekintetét is elfogja.

Tetszik az az öreg tányér? Vigyétek csak el. Kettőnknek van még belőle szükség szerint.

Az üveg gyertyatartó is első világháborús darab, kislány korából.

Osztozkodik, már csak ennyi maradt. Nagyapa keze nem mozog, ráesett az állványról, Isten templomát vakolta, mégis meg kellett nyomorodnia. Abba kell hagyni mindent idejében. Csak hát nincs nyugdíj, ez a makacs öregember sosem lépett be a közösbe. Büntetés ez most, vagy micsoda?

Talán a terhes asszony, talán a tengervízben forgolódó kisgyerek túri nehezen a sűrűsödő savanyú szagokat. Menniünk kell, mások is várnak ránk. Itt él minden rokonom, otthon csak apám, anyám, testvérem. Néha eltévedek, és azt mondom: hazamegyünk. De én nem itt születtem, és nem is akarok itt élni. Nagymama jól tudja. Apámékat se próbálta soha visszacsalni, csak incselkedett néha a kérdéssel, de mindig apai nagyapánkra hártgatva a felelősséget: ha apád mégis hazahívott volna?... Apánkat mindig szíven találta a kérdés, képtelen volt megkérgesedni ellene.

Azt sosem hisszük el nagymamának, hogy nem lesz már több találkozásunk. Melodramatikus a búcsúzás. Nagymama egész lánykora a népszínművek színpadán virult el. Onnan feküdt be a szülések ágyába, onnan fordult át a betegség oldalára is. Gyönyörű nagy színházat épített maga köré. Körénk. Nagy tragikomédiát, szükségszerűen szomorúság véggel.)

A hatvanas években még egyszer fölvirradt a színjátszók, a csepűrágók és bohémek nagy napja a faluban. Apánk megfiatalodva hurcolta tolókcocsis korú lányát a rokonok utcáiban. Az évtizedes várakozás, a már-már reménytelen próbák népmesei csatavesztései után ott volt a későn érkezett, ezért még nagyobb ígéret: a fiúgyerek után az illendőség szerinti leányka.

A falu felkavarodott, már napok óta csak a színjátszók próbáiról érkező hírek izgatták az embereket. Az öregek hümmögtek: csak belátták ezek a fiatalok, hogy vissza kell térni... A fiatalabbak bizonyítani akartak. Apánk ezért senkit sem talált a helyén. Futottam mellette én is, az egyik nagybácsi díszletek után járta a környéket, a másik őrizte a színpadot. Senki be nem léphetett. Senki sem tudhatta, mi lesz a darab. Akik belevágtak, nagy titkot csináltak mindenből. A hatóság elnézte a nagybácsi miatt, benne bíztak, józan és békítő szónok volt, az ő beszédei után már soha senkinek sem kellett kiigazítást tennie. Az úgy volt szentírás.

Apámekkel bejutottunk az első előadásra, nagy sértődések mutatkoztak, a szűkös kultúrházba ötször annyian kívántak bepréselődni. Csakis a rokonok kezdhettek, jelentette ki a nagybácsi, de most még neki sem sikerült békét teremtenie. Mindjárt meg kellett ígérni három újabb előadást, sokan mentek haza mégis azzal a megmásíthatatlan elhatározással, hogy utoljára segítették az ilyen meg hasonló ügyeket. Reggelig megszelídült bennük az indulat, a három ráadás-előadásra még sűrűbb széksorokat kellett nyomorítani a levegőtlen helyiségbe. Azon már csak ketten ültünk a családból nagymamával. Hogy a szegény kérés legény csak felmondta a nóták szövegét? Másodszor sem figyeltem oda. De már a kamaszságomat megcsipontó gyönyörű parasztlányra sem tapadtam az első előadás áhítatával. Nagymama szépséges, fényképpel soha időtlenné nem tett leányságát bámultam az első sor szélén, nagy feltűnést keltve azzal, hogy csaknem elfordultam a színpad látványaitól. A múlt rabja voltam akkor már, a múlt mélységesen mély kútjában zuhantam nagymama negyvenévnvi emlékezete szerint, hogy nézzem a száját, ahogyan hibátlan pontossággal – de tapintatos némasággal – mondta-mozogta újra a mai falu primadonnájával a szerepét. Ha tévedés történt, azt csakis az új csillag követhette el. Nagymama rezzenéstelen arccal talált vissza modernizált faluszínházi szerepébe, s már hazafelé énekelnie kellett, mert énekelni még soha nem hallottam azelőtt. Aztán jeleneteket játszottunk egész délelőtt, ő megpirosodva a halvány ágyban, én énekelve a botfűlű főszereplő helyett is, ahogyan hajdani partnere még énekel, sőt danolt a szegény kérés szerepében... Nagyapa bort fejtett a szőlőben, apánk végre otthon találta a rokonait, senki sem zavarta áriáinkat, már azt sem vettem észre, hogy megyek a szemközti ártézi kútra vízért, s játszom mindkét szerepünket. Nagymama vagyok, kérés vagyok, elképedve bámészkodnak a buszmegálló ácsorgói, a vizet a nadrágomra lötyintem, kicsalogatom nagymamát az ajtóig,

hogy Pajtás gépemmel lefényképezsem. A szomszéd fiú is érti a sugárzásunkat, mondja, majd ő gyorsan előhívja azt a fotót, bújunk vele a kamrába, vörös a fény, vegyszerillattól sápadozunk, a negatívon megjelenik az első folt. Aztán elkomorodik a történet. Elégett a film, és másnap már hiába ismétljük meg nagymama öltöztetését, hiába erőltetjük a mosolyunkat, még énekelünk is hozzá, mintha a film a hangunkra is vevő lenne... Az már a visszagörbedt nagymama, a negyven évre ágyba süppedt házvezető, a daltalan és titoktalan, régi szépségeket föl nem hánytorgató, nem is hazudó, kedvetlen öregasszony. Apáék is megérkeznek estére, már mindenki csak az ő csodájukról beszél, reggel úgy indulunk haza, Magyarországra, hogy nagymama rosszul érzi magát, este pedig – még mindig zsúfolt ház előtt – megtartják az utolsó előadást. A színészek rekedtek, az előadás után sörözni szeretnének, de már második napja hiába vár a kocsmáros a szállítmányra. A nagybácsi elhalasztja időzített bejelentését: megtalálta a következő színdarabot. Vár vele, húzza-halasztja a döntést, eltelik majd egy év, mire újra próbálni kezdenek. Az már nem a nagymama szerepeiből való sikerdarab. Sok új televízió kékíti be az ablakokat a faluban. Akkor már az egész család együtt utazik Kültre, vályogot vetnek és nádzanak a felnőttek, nekem jut a testvérem, este mesélni próbálok neki, holtfáradt apámék alszanak el elsőként, de nagymama is a falnak fordulva hallgat. Beesülök *A kis Gömböc* szerepébe. Nagymama nem segít.

(Nem tudom, miért hittem azt, hogy minden megváltozott, nagymama is, mi is körülötte, s elmúltak nyomtalanul belőlünk az ő szertartásos rendezései. Králival vissza kell mennünk késő délután, mielőtt befejezzük az egynapos vizitet. A hét hónapos pocak cipelésébe nem lehet besegíteni, feleségem azonban megteszi az összes gyalogutat: másik nagyapámékhoz, Margit nénémékhez, Józsi bátyámékhoz. Útközben rám ismernek, rám köszönnek, rám kérdeznak. Ha a nevemet mondom, senki sem ismer, ha anyám Dudás nemzetségét említem, mindenki a rokonom. Pedig Danczi a nagyapám, Kanyicska a nagyanyám. Mondják, ősi nevek, már a török idők előtt is ilyenekkel volt tele a falu. Elhiszem, csak csiráját sem hallom ezekben a nevekben a mi ősiségünknek. Nem érzi a fülem a magyarságomat. A Dudás névvel végképp zavarba hoznak, mert csöndes mosolyok kísérik. Soha senki nem akarja fölfedni a falu titkát előttünk, anyánk sem tud semmi bizonyosat. Már gyanítom: csak a faluba zártak-zárkóztak titka marad ez is. Azt már a paptól tudom, hogy volt kicsit odébb egy ősi falu, török előtti, ott sátorozhatott először a nemzetségfő, a Kürt-Gyarmatból... De itt meg ő bizonytalankodik, el is legyinti kételyeivel a történelmet a beszélgetésből.

Mikor késő délutánra – visszarendelve – betoppanunk nagymamához, már sejtem, mi következik. Ott ül mindenki, akinél vizitáltunk a családból: legfőképp az összes unoka, akik között nemcsak határon túli, de rangidős is vagyok. Nagymama úgy van öltözve, mintha indulna a nagymisére. Három szoknya, a felső egészen sötét, ráncokkal megrakva. Kék a pruszlik, tudja még mindig, hogy az a kedvencem. A berliner kendőből is a mélykék-keket húzta ki a szekrényből. Nincs hideg, de az ő végtagjai negyven éve vacognak.

Próbálunk összekacsintani, tekintetet váltani a háta mögött. Feleségem az egyetlen felkészületlen, felkészítetlen. Szorosan kell ülnünk, hogy elférjünk, pedig a hat unokából az én testvérem most nincs is itt. Ül a helyén a hét hónapos terhét viselő Králi, szinte az egész szertartás neki szól, hozzá beszél a nagymama akkor is, ha más nevét mondja, mert ő is tudja, ki itt az avatatlan. A konyhaasztal fiókjából kerül elő minden. A szégyenletesen szegény kis bankócskák nagymama kék ereihez színesednek. Pontosan kirakja, meg is nevezi, melyik kié. Öten csak hallgatjuk, és sehová sem nézünk. Králi még nem tudja, hogy nem szabad visszautasítani. Már mi is mondtuk elégszer: van annak helye itthon is... Nincs nekünk hiányunk... Nem ezért vagyunk itt...

El kell osztania mindenét – mindig és egészen, mert magát nem tudja másként ránk testálni. Mindenkinek ott kell lennie, látnunk kell, hogy nincs legkedvesebb közöttünk, de titkos besurranó sem próbálkozhat a másik távollétében. Itt minden mindenkié, ha elosztható, és minden átváltható közösen elhatározott értéke szerint. Ezért a miénk az egyik gyertyatartó a cseréptányérral. S talán ezért esik szó a durva lenvászon törülközőkről, amiket még őrizni fog egy darabig, mert azokat csak a temetése után hordhatjuk széjjel a házból. Feszengünk, megfékezem Králi újabb optimizmusát, még majd azt találja mondani, hogy ráérünk azzal a temetéssel. Inkább gyorsan megköszönöm mindenki nevében. Nagymama sosem fog végakaratot írni, most diktálta az erkölcs és morál nevében, hiteles közjegyzői indulatunkra bízva a történni valókat. Kendőt is kötött hozzá, azt most megoldja egy kissé, ettől a hangulat is megenyhül. Elcsomagoljuk egymás előtt, egymás elől, ami most már a miénk.)

A lánya – anyánk – lakodalma idején néhány napra talpra állt. Nagypánk távollétében – meghalt-e, fogságba került-e, haza tud-e még evickélni? –, anyánk esküvője előtt a falu sem fogadta volna el ezt másként. Számot vetett. A teheneket még negyvenötben elütötte egy eltévedt gránát. Az emberéletbe nem került, csak még mélyebbre taszította őket a nyomorúságban. Eladni való jószág nem volt, de a lakodalomra jutott a baromfiudvarból. A nászékhoz is üzent, kétféle szakítani az esküvő terhét mindig előre illik.

Az esküvő után két hétig még lehetett osztani-szorozni. A fuvarosok mindig meg tudták mondani, mit vihet magával a *fehértalpas* ember. Apánk – aki úgy szökött vissza az Ipolyon át nősülni – a rajtavalón kívül semmivel sem dicsekedhetett. Csak azt tudta, melyik csabai házból indították már útnak a sváb kovácmestert *valamelyik* Németország felé, és hogy abban a lakásban a pusztá falakon kívül semmi sem maradt. Nyomorult költözhet a szegény helyére.

A szekérre fölkerült a vaskályha a december lehelete ellen. Volt egy szekrényük, abban anyánk megszámlálható kelengyéje. Jutott két zsák liszt is. A többit venni, kapni, találni vagy kérni kellett. Nagymama pontos leltárt írt hozzá, és pontos volt a másik két gyerek itt maradt jegyzéke is. Azt majd tavasszal szállítják, amikor a család másik fele indul útnak. Még nem tudják, hogy addigra másképp dönt a politikai akarat. A csekélyke pénzt még itthon elköltötték, *amott* ez nehezen beváltható papírrongy lett volna.

Akkor is az asztal körül ülhetek, fejük fölött nagypapa remélt jóváhagyó bólogatása valahonnan Oroszországból. Ott értették meg: a semmiből mennek a semmibe. Üres kézzel. Ezt csak nagymama tudta olyan igazságosan elosztani, hogy abban hiba nem volt.

(Töröm a fejem: miből? Miféle vakmerő bátorság két ilyen szegény öregember elhátározása? Bár inkább a falu kényszerítő erkölcsi erejére gyanakszom. Józan ember ilyet nem vállal. Nincs munkahelyük, nagyanyám naphosszat fekszik az ágyban, nagypám két szőlőt művel a tehenekkel, emellett mindent elvállal, amit a jószág és szerszám nélkül maradottak kérnek tőle. Hosszú a lista, mert földcskék azért maradtak a dűlőkben, a feudális ragaszkodások és éhségek morzsái. Illúzióbarázdák között botorkálok vele én is, mikor már elvárja, hogy velem tartsak, mint a többi falubeli fiú teszi. Eleinte ő vezeti a teheneket, később rám bízta, legvégül magunkra is hagy az állatokkal. Másik nagypám a szemközti dombról lesi meg kínládásomat, mikor később meséli az otthoni gyülekezetben, megszépíti, hogy magam is könnyebben megbéküljek a kapkodással.)

Es akkor megint odaveszik magukhoz Mencit. Nem tudom, hány éves, de nekem mindig öreg és titokzatos. Süketnéma. Öreglány, akit senkihez sem sikerült hozzákommentálni. Talán nem is erőltették túlságosan. Gyereket szülni, nevelni nyelv nélkül, daltalanul nem lehet. Ezt mindjárt elhiszem nagymamának, aki mindenkinél jobban

ragaszkodik Mencihez. Van úgy, hogy másfél évig sem látom, a faluban sem találkozom vele. Aztán fél évig itt lakik, mert távoli rokon, mint mindenki ezen a magába fordult felvidéki szigeten. Hegyes, éles minden vonása, minden mozdulattartása, egészen ellentétes a nagymamáéval. A szemét óriásira kerekíti a másik érzékszerv hiányából következő riadalom. Menci teljes ember, még engem is azonnal megért, és nem nyugszik bele, amíg én is föl nem fogom az üzeneteit. Semmit sem túloz el, csőrszerű csücsörítéssel kárál, éles a hangja is, a kezével pedig takarékos mozdulatokat tesz. Néhány nap elég, hogy összehangolódjunk. Meg tudom neki magyarázni, hogy borsólevest főzön, tojásos nokedlit hozzá kovászos uborkával. Nagymama az ágyból neveti végig a rendelést, vizenyős még délben is a mosolya, mikor két oldalamon ülve élvezik kamaszosan kielégíthetetlen étvágyamat. Sejteni kezdem nagymama közgazdasági számításaiban a rációt. Menci kétszer megjárja a szemközti ártézi kutat a két vödörrel, amíg én elszánom magam az első indulásra. Kézzel mos, zokszó nélkül, mindenütt kínos rendet tart, megfenyeget mindenkit, aki fölforgatja ezt a pedantériát. Ülni csak ebéd után látom, amikor egyedül foglalja el az asztalt, és a maradékból szemelget. Mindig hagynia kell a macskának, még szerencse, hogy kutya nincs. Sosem kell eltenni a maradékot, csak nagyapám két kis edénye várakozik a kemence padján estig. Ha nagy a meleg, leviszi a boroskamrába, nagyapa csak jelzi, ha már evett. Menci hozza föl az üres edényt. Minden az ő dolga ebben a fél évben, aláíratlanul is szentesíti a szerződést hajnali kelésével, megállíthatatlan céltudatosságával, esti egyenes tartású ülésével a lavór felett. Meggyötört lábát áztatja, de fintor és sóhaj nélküli ez a fájdalom. Menci tökéletes rabszolgája a falunak, bármelyik házba azonnal átköltöztethető, minden szokást vizlatva föltérképez, mindenki igényeinek megfelel. Nem hajlik mégsem. A megteremtett rendből már senkinek sem enged, visszaköveteli a kész megőrzését és tiszteletben tartását. Veszekedhet érte, pörlekedhet a gazdával, odacsaphat a legkisebbeknek. Büszke, szép tartású rabnő, az értelmetlen élet ellen alázattal lázadó. Végletes futását egyszer majd nyomtalanul végzi be az, aki mindenütt otthon van, de sehonnan sem hiányzik. Nagymama hosszúra tervezi a nagy, közös menetelést, Menci a fegyverhordozó, a hűbéres, a vadászeb egyszemélyben. Senki sem tartozik a másíknak, a számla mindig egyenlegben van, a részvét és a hála csírái befelé nőnek.

Egy idő után már nem érdekel, miért és miből futja ennyi szánalomra. A meg sem kérdezettek sértettségével játszom el a közömböst. Még lassabban szánom el magam, mikor vizet kell hozni a mosáshoz. Menci megvillantja csípős humorát: rám önti a jég hideg vödör teljes tartalmát az udvaron. A forráságban párologva hámlik rólam a víz és a butaság. Menci még azzal is megaláz, hogy ezt a vödört is cipelheti újra a kútról.

Évtizedek múlva jut csak eszembe, mikor már csak én járok halottak napját égetni a temetőbe. Menci! Mi lehetett a neved, kis öreglány? Anyánk már a felejtés körjától szédeleg, hamarosan bele is hal, tőle nem lehet megkérdezni. Apánk még küszködik a szavakkal, fekszik az otthon – sosem mondjuk hozzá, hogy szociális – szobafogságában, erőlködik nagyon, de már késői a kérdés, csak ingerült ökölcsapás jut a levegőnek. Hol lehet Menci elkapart kis teste, éget-e érte valaki gyertyát? Tanácstalanul forgolódnak a feleségemmel, Mencit ő is ismerte, most könnyebben beszélgethetnénk vele, ha tudnánk a nevét, fölismernénk a kövét. Van-e köve? Volt-e epeköve, vesekőve, mészkőve az ereiben? Mindenféle baromsággal ingerlem a túlvilágot, hátha elunják, és küldenek valami magyarázatot. Egy idős asszonnyal próbálkozom, ő megszólított, felismert, talán érti, mit akarok. Menci néni? Az emléke édegel, pislákol még benne. De kik temethették el? Elköszön, szinte fut előlünk, vagy inkább az öregek kifeslett szellemvilága elől. Rosszul érzem magam, iszkolunk mi is a kijárat felé. Feltámadunk? Csak egymásban ne akarjunk...)

Évekig nem jártam át a határon. Anyámék hozták nagyanyánkról, róluk a híreket. Szürkék és feketék voltak a történetek, mindig ugyanarról a betegségről, aminek mégsem volt soha neve. Babonásan nem mondtunk ki semmit, ami arra utalt volna, hogy ismerjük a kórt, tudjuk, miért nem lehet soha legyőzni. Elfásult közben néhány évtized bennünk. Az eszünkbe sem jutott, hogy mekkora erő viselheti el ennyi ideig az ágyat, nem gyanakodtunk, nem emlegettünk túlzásokat, hipochondriát. A váratlan nagy felkelések és ügyintézéses természetes velejárói voltak a romlás folyamatának, az örökösnek mondott fekvéseknek. A csípős, szétizzadt nesség csalános marásai a szemben kétségtelenné tették a diagnózist: nagymama gyógyíthatatlanul beteg. Hosszú, beláthatatlan végű állapotát mindig a halálra felkészülten statisztáltuk végig. A földrajzi, politikai, ideológiai senkiföldje csak mállasztotta közöttünk a szakadékot. Levelek és rokoni üzenetek erősítették bennünk a betegség állandóságába vetett hitünket. A nagypapa teremtette bizonytalanság – nem megyek kolhozba, nem lépek be sehová, ami ruszki – a nagymama által megrendezett, kiszámítható romlásban találta meg nyugvópontját. Úgy gondolta, s mondta egyszer érzékeny pillanatában, hogy nekik egyszerre kell majd bevégezniük. Logikusnak látszó elgondolás, bármilyen képtelenség. Egymásnak írt szerepeik a másik nélkül elhalványultak volna, mint ahogy nagypapa egyensúlyát és hitét veszítve rohant a nagymama után néhány hátralévő hónapjában.

Kerek, szívós mohából formázott kis koszorút vittem magammal a temetésre. Volt nálam egy válltáska, azt kipakoltatták velem a vámosok. Nem találhattak semmit, akkor beléptettek egy nyomorult kétszemélyes vallatóba, végigtapogattak, fölhúztam, letoltam, kigomboltam. Ekkora szégyent és türelmet még sosem éreztem. Szenvtelen tekintetek, pimaszul érthetetlen megjegyzések potyogtak ki a rossz fogsorok között. Egymásnak szóltak, ketten unatkoztak a reménytelen helyzetben. A buszmegálló felé pislogtam, elárultam magam, még tapintgatták rajtam a csempész fantomképét. A busz elment, kiengedtek haragosan gyanakvó tekintettel. Stopoltam, már a második kocsi fölszedett, de csak a kanyaron túl, oda nem nyithatták ránk a kétszemélyes szoba ablakát. Kifosztott zsebekkel tipródtam a végállomáson, fizetni akartam, hogy nagymamát mégis láthatom *végül*. Mintha a testemből is kiforgattak volna.

Nagypapa tébolyultan ölegette a szigorúan összefogott testet. A papéval is találkozott a tekintetünk, mielőtt elkezdte a siratót. Nem voltak könnyeink, a hátunk volt lucskos, ahogy nagymama helyett borzongtunk. Nekem inkább a futástól.

(Az orvos csak délután érkezett. Az elhült ebéden járt az eszem, amit majd akkor ehettek meg, ha a vizit befejeződik. A doktor kényelmesen kipakol, nekem újra kell vetköztetnem nagymamát. Senki sincs zavarban rajtam kívül. Miféle lehangoló szemérmelenség ez? Kimenekülök az udvarra a sok lucsokkal, terítem a kötelekre. Föllocsolom a lukas kannával a veranda agyagpadját, már szép hurokdíszeket tudok rajzolni a földre. Mindent kitállok nagymama ellen, a doktorral szemben, kerülgetve az unalomig ismételt vizsgálgatás végigasszisztálását.

Az éhség visszakerget a konyhába. Nagymama még mindig ruhátlanul ül a párnának dőlve, fáradt mozdulattal mutatja, hol a friss hálóing. Sietve gyömöszölném bele, de a beteg vétagokat nem lehet sürgetni. Valamiért ez most még lassúbb délután lett a többinél. A doktor már elpakolt, táskája az egyik széken, ő maga az asztalon könyököl a recept fölött. A szokásosat körmöli, majd loholhatok a vonathoz hajnalban, mert csak a városban van patika, jó, hogy itt vagyok, nem kell várni egy hétig, mire megjön vele Józsi bátyám Brünnből.

Az orvos majd feldől a székkal, úgy hátravágja magát. Belebambul az időbe, elmerül benne reménytelenül, mégis érzem a hangján, hogy itt maradt a konyhában, s nem is nagymamának beszél már, nekem szól ez az egész nagy eszmeftuttatás a lecsillapodott

szakmai önérzetről. Tudja, Gizella néni, mondja akkurátusan, valamikor régen még lehetett volna tenni, nem is keveset, a maga ízületeiért. Az ember elolvassa a legújabb szakfolyóiratot, és csak csodálkozik, mennyi régi kúrát szentesít megint a tudományos gyakorlat. Magát például legszívesebben már húsz éve elküldtem volna egy szanatóriumba, ahol naponta hideg és meleg fürdőbe mártogatták volna, persze nem akármilyen vizekben, de most táncolhatna minden lakodalomban, ebben biztos vagyok. Csak akkor nem ez volt a szakvélemény. Meg betegbiztosításuk sincsen...

A bűnbak nagypapa görbedését látom föltűnni a kapuban, buta látomás, nagymama halvány iróniája el is hessenti. Hagyja csak a doktor úr a vigasztalást, volt ilyen baja másoknak is, azokon se segített semmi, én legalább ilyen szép hosszú időt megéltem... És látja, a hátam se görbült a sok öregasszonyéhoz! Ezen nevetni is tud, kicsúfolja a sok egészséges, orrabukó kortársát. Majd húsz év múlva értem meg, hogy a csontritkulásukon mulat, ami neki nincs. Meg azt is megértem, hogy a változókor kóros izzadási voltak ezek az ízületeinek mondott lucskosságok! Mikor már mi is hadonászunk a magunk vénülő látomásai ellen.

Nagyanánk még majd húsz évig ismételteti a másnapi reményt, közben elhal mellőle az orvos, még a pap se sokkal éli túl a temetését.

A beszédes doktor diagnózisán csak később lesz időm elgondolkodni. Most éhesen sürgetem, szuggerálom a távozását. Nem hallok meg semmit az óvatos barátkozási szándékból. Nagymama szeme az asztalfiók felé vág, idomítva vagyok, bár most adok először borraivalót. A szegény kis kék bankóhoz látványosan hozzávörösödök. Szerencse, hogy arrafelé sincs ellenállás. A szék recsenésével együtt szemérmetlenül megnyikordul bennem az éhség. A szemek játéka még folytatódik, s vele az én kamaszkálváriám. Ki kell kísérem a vendéget. A kapuban elrémülök, az orvos visszafordul, rettegette várom, hogy mond valami rossz hírt. Csak kezét nyújt és elköszön. Szinte boldog vagyok, hogy egy hét múlva már nem leszek itt.

Nagymama befelé fordulva horkol. A csehovi nap drámai unalma beteljesedett.)

Egymesében három

1. mese NagyobbPéter három-hétpróbájáról

A mostani legutolsó elmesélhető király ahol volt, a három fia is ott volt. Sokat kellett játszaniuk a szavakkal, aztán katonásdizni a kardokkal, próbálkozni a hétpróbákkal. Az iskola nekik sem volt kedvükre, pedig királynevelő otthonban lakhattak. A főigazgató szigorkodott, a tanítómester mesterkedett – úgy a maga módján. Mert tudta azt minden oskolamester, hogy a 30-as, 40-es éveivel elfoglalt, egyáltalán nem öregkirályné titokban gyakran rá-ránéz a szemefényeire, de még az alig öregkirály is oda-odaveti tekintetét néha, mennyit nőnek, okosodnak, erősödnek az ő háromfiai. Számolnak-e már a fele királysággal, olvasnak-e már a boszorkányok tekintetéből, megfutják-e együtt a kört a kacsalábon forgó várral? Vannak-e már a tetteikhez méltó énekmondóik, méltó tetteik az énekmondók számára? Az öregkirály ment is a dolgára hamar, mert úgy látta, hogy ő még nem olyan öreg öregkirály! Vár órá még várépítés, lovagkirály-szomszéd lóvátévése, tengernyi-tengericsaták megúsása, mire öreg öregkirály lehet majd belőle! Csak növekedjenek, okosodjanak, erősödjenek addig a fiúk! Csak készülődjön bennük az Idő!

Ha elment, hát elment az öregkirály, hogy öreg öregkorára nagyobb legyen a fele királysága. Úgy emlékezett, hogy ő sem született mindjárt öregkirálynak, és most is azon fárad mindennap, hogy öreg öregkirály kora előtt NagyKirály legyen ellenség, barát, de még a közömbös hegyiremete szemében is!

Miközben ilyen fontos dolgokon járt útközben az esze, öregkirályné titokban belopózott a királynevelő otthonba, mosolygó almát, cukros fánkot, diós pitét roskasztott a terüljastalkára az ő bizonyára éhes, édesszájú fiacskái számára. Ilyenkor nem szigorkodott, nem mesterkedett a két BölcsékKöve tanító sem, mert a szigort elmúlatta a szájbarepülő sültgalambbal, a mesterkedést eloszlatta hamubasült tepertőspogácsával a kedves és inkább harminc mint negyvenéves öregkirályné. Szerette az *elnézésükért* a BölcsékKöveit, és mikor búcsúzkodott, mindig azt mondta: – Csak úgy, mint az öregkirályt fiatal korában! – amiből mindenki érthette, hogy a két BölcsékKöve nevelt öregkirályt a NagyKirálynak készülő férjeurából is. Szerette őket, nem is hagyta volna soha nyugdíjazni, elszomorodni, elfonnyadni egyiket sem, hiába voltak öregek, mint az országút. – Ti csak nőveljétek, neveljétek a fiúkban az Időt! – ezt is mondta mindig az alig harmincnál több öregkirályné – és csöndes ráncokat, szarkalábakat gyűjtögetett a csillogó szemei köré. Az elfoglalt öregkirály ilyesmiket sosem vett észre otthon. Ő csak az erőre, az izomra, a csont keménységére figyelt oda. Ez tehette csak NagyKirállyá.

És egyszer aztán ki is mondta öregkirályné: – Itt az Idő!

Kummogtak, ümmögtek, hümmögtek a BölcsékKövei, mert az öregkirály éppen új várat erődített, erődöt váratott, s csak egy percre volt ideje beugrani a királynevelőbe.

– Milyen próbák? – hadarta sietősen, míg a teraszról szemügyre vette a fiúk vívódását a tornacsarnokban.

A két BölcsékKöve most nem hallgathatta el bölcsen a halogatást. Hát belevágtak egymás szavába:

– A nagy királyválasztó, nemzetek közötti három-hétpróba versenyre gondoltuk a mi NagyobbPéterünket benevezni, erejét megmérteni, életre-halálra bajvívásra elküldeni.

Öregkirálynak megtetszett, amit összehordtak.

– Lesz baj? Vívás? Életre-halálra? – dörögte a csarnok visszhangja a királyi hercehuncát. – Az kell a fiatal izmoknak, izmos erőknak, erős csontoknak! – veregette meg a roskadozó két BölcsékKöve vállát elégedetten. – A koronázásán ott leszek az új királynak, megígírem – sietett a kiskirályválasztó ünnep idejét is maga kijelölni az öregkirály. – Mikor is lesz az a bajvívás?

– Nyár eleje után, vége előtt – vágta most is egymás szavába a hallgatag öregek, az öregkirály pedig csak intett, hogy jól van, vívják azt a bajt minél előbb, aztán majd illendően megjutalmazza ő a győztest, de az NagyobbPéter legyen ám, vén csontok!

Az a három-hétpróba pedig elkövetkezett hamarosabban a kívánatosnál. Ott volt mindenki a két BölcsékKöve meg a másik két testvér körül, és mindenki tördelte a kezét a nagy izgalomban NagyobbPéterért, a legelsőszülött fiúért a tengerparti nézőtéren, a stadionkaréjban, a bajnokavatásra váró alattvalók tömegében! Csak öregkirálynénak volt meg a bátorsága, ő mert a szívével együtt dobanni NagyobbPéter szívével a pálya szélén állva, mikor a versenyre szólító bírói visszhang elnémította a közönséget.

Hogy ezt a napot hogyan fogják elmesélni elfoglalt öregkirálynak két várfalemelés szünetében, azt itt senki kérdezni-mondani-elképzelni sem merte volna. Csak mikor már ott álltak a székében terpeszkedő, terpeszben székelő öregkirály előtt a díjátadó ünnepségen, akkor jött meg mindenki szava-lélegzete-bátorsága, hogy a többiek előtt ő kiabálja-hadarja-örvendezze el: NagyobbPéter kiskirály dicsőségesen fenséges, fenségesen dicsőséges győzelmet-elsőséget-bajnokságot szerzett három-hétpróbában!

Öregkirály kicsit értetlenkedett, kicsit elkámpicsorodott, kicsit meg is zavarodott.

– Azt akarjátok mondani, hogy a győztes úszott az ellenségei *elől*, mint kishal a nagyhal étvágya *elől*? – és értetlenül hüledezett, és hüledezve értetlenkedett. – Olyan NagyobbPéter elsőszülött fiam van énnekem, aki lovaglás közben vissza se néz az üldözőire? – bömbölte megborzongva, borzongta bömbölve. – Aki elsőnek szalad vissza a várába, hogy szegény szemre csak a hátát nézze minden bajvívó? – és elcsuklott a szegénytől az öregkirályi nagybariton.

Dehogy *elől*! Inkább *előtt*! – győzködték, nyugtatták a meggyőzhetetlent, a megnyugtathatatlant. Pedig öregkirály tanácsadói is, a két fiútestvér is, de még az öregkirályné is egy követ fújtak a bölcsekkel – mindhiába. Öregkirály nem értette volna meg élete végéig se, hová az a nagy megúszás, az a kerekeshal vágta, az a szegénylős szaladás az ellenfelek-ellenségek *elől*-*előtt*? Mitől lesz manapság kiskirály az, aki megússza, hogy elkerkezett, eltrappolt, és a többiek bottal üthették a nyomát? Milyen hétpróba az ilyen három-hétpróba, aminek se eleje, se vége, csak ez a szegényteljes, bajvívás és életre-halálra nélküli közepe?!

Hanem akkor már NagyobbPéter is odaállt az Embernagyságú Aranyserleggel az öregkirály elé, hogy bebizonyítsa: nem mese itt egyetlen szó sem, nem is tévedés: ő lett egy egész évre a három-hétpróba királya. És ő ezt a serleget oda nem adja se egy, se tíz év múlva, amíg öregkirály nem lesz belőle, senki emberfiának, ördögcimborájának. És akárki hívja majd újabb bajvívásra, ő marad a király vízben-levegőben-földön, amíg kiskirálysága öregkirálysággá nem változik. – Ilyesmiket mondott, kapott is nagy tapsot a mi NagyobbPéterünk, amitől egy kicsit megenyhült az öregkirály fagyosságára. Kicsit ümmögött-kummogott, de azért vállára vert a tetszetős beszédért az ő elsőszülött fiának. És csak mellesleg, a vacsorazajban kérdezte súgva, súgta kérdezve maga körül:

– Folytatja-e szerintetek ez a vízben-levegőben-földön kiskirály az én birodalmam építését?

– Azt nem hisszük – rázta a fejét öregkirályné, meg a fiútestvérek, de még a két BölcsekKöve is.

– Hát a váraimat tovább szépíti-e? – fontoskodott öregkirály már sokkal nyugodtabban.

– Azt még úgy sem! – siettek a mosolyát előcsalogatni a kérdezettek.

– Akkor jól van – dőlt hátra a székében öregkirály. Jó volt hallani, hogy nem kell még osztozkodni a királyságon, nem kell még lemondani az öregkirályságról, közelítő NagyKirályságról. Szeretettel nézett középső fiára. – Majd ez a MásikZajos, ez érettebb lesz a trónra – suttogetta öregkirályné fülébe legújabb döntését. – De még hagyjátok, hadd növekedjék, hadd erősödjék, hadd okosodjék – adott Időt másodszülött fiának is, meg saját magának is kegyesen a már-már NagyKirály öregkirály.

Sokan meghallhatták azt a suttogetást, mert lett utána hujjogás, ujjongás, éljenzés a vacsoraasztalnál. Három nap, három éjjel ünnepelték aztán az *utólérhetetlen* bajnok NagyobbPétert országSZerte. Öregkirály is abbahagyta miatta a röstellkedést, hogy ilyen három-ötpróbás lett csak az ő nagyfiából. Hiszen régi szokás volt már, hogy errefelé minden elsőszülöttből csak ilyen semmirevaló kiskirály születik.

– Ketten még megmutathatják, nem igaz? – ümmögte maguk elé öregkirály. Senki sem kummogott ellene.

2. mese MásikZajos aranytorkáról

Öregkirályné – túl a harminc felé – sokat fülelgetett a kacsalábon forgó várból, nyitott ablakából az elcsöndesedő éjszakákban. Hiszen elég sokszor volt egyedül abban a szobában, sokat hallgatózott hát a kiskirálynevelő otthon felé a szomszédos Bazsarózsa-domb oldalán. És nagyon kedvére, örömére, boldogságára való volt, amikor átszűrődtek a növekvő csend túloldali zajai. Jaj, azok dehogy is voltak zajok az ő finom hallásának!

Sokkal inkább dallamos énekeket, énekes dallamokat hallott! Kicsit talán hasonlítottak, nagyon egyáltalán nem emlékeztettek az ő régi altatócskáira, mondókáira, ringatóira. Felrázóbbak voltak azok az altatóknál, lüktetőbbek a mondókaritmusoknál, harsányabbak az álombaringatóknál.

Nem is hallatszottak volna el soha az ő ablakáig, ha nem olyan élesen kiáltóak, nem olyan kereplően dübörgőek, dobbanva döngőek. Az ő másodszülető fiacskájának hejde megerősödött a tüdeje, mikorra túl a harminc felé járt már öregkirályné halkán ráncos arcával, halovány szarkalábaival a szeme félholdjában! Hajde megizmosodtak a dobokat döngető karjai, hogy idáig hallatszottak még a pörgetései is. Hujde megfériasodtak a lépései, hogy a kacsalábú vár ablakait megzengessék talpának dobbanásai!

Így – túl a harminc felé – öregkirályné csak kiült a nyári estéken az elfüggönyözött ablakába, s a vakuló éjszakában hallgatta, milyen legényesen-férfiasan düb-düb, hajhahó, dumbara dum a Bazsarózsa-domb nagy zenetermében az ő másodszülető, kedves MásikZajos nagyfia!

Mindig pontosan felismerte, melyik dömböri domdom az ő dobolása, melyik tillárom tallián az ő messzire rikkantása, távolba zöngése.

A mi MásodikZajosunk szorgalmas gyakorlója volt A Nagy Éjszakai Zenének. Két öreg tanítója, a szigorkodó és mesterkedő BölcsökKövei bölcsen elhallgatták ezeken a nyári éjszakákon, hogy hajde hasogatja a tisztességben eldugult füleiket, hejde összezavarja a becsületben elfaradt szívük verését-kalimpálását, óde összerezenti jól megérdemelt korai szundikálásukat a zenélő bona, bonáló zene, s főleg a zengelézi zümmöge!

Tudták persze titokban, hogy titkosan meglebben a Pünkösdirózsa-domb kacsalábon forgó várának elfüggönyözött ablakában az ablak függönye, és onnan a – túl a harminc felé – öregkirályné bizony megismeri, ajde szereti, óde élvezi ezt a királyian újmódi dünnnyögésből felharsonázó harsonadünnnyögést! Benne van abban minden emlék a múlt elmúlt dallamaiból, amit már csak az anyai szív lüktetése, az öregkirálynéi fül rezzenése képes felismerni.

Ha a hétvégeken pogácsaszakajtóval, szájbarepülő sültgalamsülettel meglátogatta édes fiait és a két BölcsökKövét öregkirályné, MásikZajos nagyfiának elég volt egy tekintet, s már tudta, hogy az elfüggönyözött ablak egész héten át csak az ő zengő bongásaiért, bongó zengéseiért lebbent a sűrű éjszakában. MásikZajos a dióspite-illatnál is jobban szerette ezt a visszalebbenést meglátni az éjszakai függönyben, de még jobban az ő édesanyja szeme rebbenésében. Öregkirályné szeme héja csukódott-nyitódott így az ő szívet verő lüktetéseitől, éneklő ritmusaitól, ritmikus énekétől...

Egyrejobban NagyKirály öregkirály mostanában talán még kevesebbet forgolódott errefelé. Várat épített az Őszirózsa-dombon, szirmos-cirmos tetőket kupolázott a falak fölé, annak csudájára járt már a fél világ, de még a világ másik fele is. Hosszú hangú üzenethullámokat küldözgetett utána öregkirályné reggel, délben, este, de sosem érték el hullámverései a mindig *foglalt* királyi füleket.

– Már nagyon itt az Idő! – türelmetlenkedett túl a harminc felé öregkirályné, és maga indult el, hogy megvigye a hírt elfoglalt férjének-urának. Mikor megtalálta negyven felé öregkirályt, megálljt parancsolt a sietésnek, sürgetésnek, lótásfutásnak. – MásikZajos fiunk nagy bajt fog vívni életre-halálra, világ hírére, hírvilág kedvére – toppantott nagyot, mert körülötte még türelmetlenebbül toporogtak-sorakoztak-sürgölődtek a rabló időrablók.

– Velük van sok dolgom – vallotta be szuszogva-lihegve-zihálva öregkirály –, velük leszek most már nemsokára NagyKirály öregkirály, nagy harcokat harcolok én ezért a NagyKirályságért, azért nincs nekem időm erre az Időre, hogyan is jutna még Idő ebből a sürgető Időből? – magyarázkodott hadarva-darálva-derelyézve. – Megtelt már az én

szívem a vívások bajaival, a bajok vívásával – panaszkodta el magát, hogy öregkirályné nézzen már kedvesebben szarkaláb-félholdas ragyogású szemeivel. De mindhiába. A rabló időrablók nem férhetek közelebb a már-már NagyKirály öregkirályhoz, mint az ő öregkirályné felesége. – Jól van – adta meg magát öregkirály. – Mire kiskirályt kell választani, királlyá koronázni, én is ott leszek a Nagyharangkongás-teremben!

Öregkirályné ennyivel megelégedett, fordult is vissza hírt vinni, rabló időrablók útjából messzire kitérni. Két BölcsékKöve bölcsen elhallgatta, amit az öregkirályné ki nem mondott előttük, pedig ihajde lett volna véleményük azokról az időrablókról is, de még a tanácsadókról meg az öregkirályról mekkorát hallgattak!

MásikZajos pedig soha olyan hosszú éjszakát nem szorgalmaskodott végig, mint az énekmondó verseny előtti hosszú éjszakán. Hibátlanul kellett másnap aranytorkot nyitnia a világra, a világ fülét megnyitni aranytorka, doboló két karja, lábának döngő lépései előtt.

Hát a versengés végére érkezett is szirénás énekkel az öreg országúton a minden időt megszabók seregének kíséretében NagyKirállyá nőtt öregkirály. Megtartotta a szavát, ezt már hangos bölintással ismerték el a két BölcsékKövei is, mikor a színpad deszkáira léptek a királyi párral, de még a legkisebbik testvérrel is. Kicsit *gyorsanhátgyerünk* szirénázás volt ez, meg kell vallani, de a sok vértelen, csillogó-villogó ruhapáncélban felsorakozó, folyton mosolygó harcosok között lelassult a NagyKirály öregkirály kegyes mozdulata.

– De hiszen én azt látom, hogy itt senki se bajvívott le senkit! Itt mindenki csak életre, senki se halálra forgatta a fegyverét! Itt csak győztesek vannak, meg egy leggyőztesebb – hőkölt hátra, hátrált hőkölve NagyKirály öregkirály. Kezébe nyomták a nagy aranytányért, azt nagy éljenzés közepette ő is a kezébe nyomta másodszületett MásikZajos fiának, de mosolyogni nem bírt hozzá. Éljenzett körülötte a viadal minden legyőzöttje, a legyőzöttek minden viadora.

– Szó se róla, izmos a karja, erős a lába, széles a mellkasa az én kiskirály fiamnak – sziszegte a foga között az öregkirályné felé a férjeura. – Úgy dobog, dübörög, harsonázik, mint egy érdemes királyi énekmondó – panaszkodott a villogó arénában a feleségének. – De hol vannak a tetteit megéneklő dalnokok?

– Ő maga a saját tetteinek, érzéseinek, vágyainak dalnoka – vágta egymás szavába BölcsékKövei, öregkirályné, de még a legkisebb fiútestvér is. Ám öregkirály NagyKirály nem értette, miért dicsőség a kiskirály széles mellkasa, aranytorka, izmos dobolása. Pedig a legkisebb fiútestvér is hogyan ámulja-bámulja az ő győztes bátyját! – Hogy a saját fiam ne találjon magának jobb énekes históriást, históriás énekest saját magánál, ezt a szégyent sosem fogom megtapsolni! – szuszogta vaksin a nagy fénycsóvába bámulva öregkirály. Egészen elfelejtette, hogy ő már NagyKirály öregkirály, csak ténfergett tanácstalanul tanácsadói között. – Ez sem lesz már birodalomépítő utódom, ugye? – nézett megrovó pillantással, pillantott megrovással maga köré.

– Az bizony nem lesz – rázták a fejüket birodalomszerte, akik körülvették. A tanácsadók mintha rosszabb kedvre *derültek* volna. NagyKirály öregkirály gyorsan a kedvükre akart tenni, hát sarkon fordult, és siettetten volna a szirénás futást vissza az Őszirózsa-domb felé. – Megyek, építem még egy darabig a váraimat, várom még egy darabig az építőimet – hadarta megkönnyebbülten, és sietve beült a szirénás lámpavillogás alá. – Fussunk a pénzem után – kiáltott a rabló időrablók, sietős tanácsadók seregére.

Már nem is bánta, hogy így történt, aminek így kellett történnie. Hiszen ki hallott már olyan mesét, hogy a másodszületett kapta a fele királyságot?!

– Ott van a legkisebbik még, majd meglátjátok! Én is legkisebb voltam, mielőtt kiskirály meg öregkirály meg NagyKirály lettem – motyogta félhangosan, bár úgy látta, hogy senki sem hallotta.

Pedig egy nagy fejbölintássá változott körülötte az egész ünnepélyes birodalom!

3. mese KisBence négysarkú kristálygömbjéről

Nagy gondban voltak a harmadik királyfia, KisBence öreg tanítói, a két BölcsekKöve. – Mi lesz, ha nem sikerül? – kérdezte némán a tekintetük. – Az apja is sikerült, az is a legkisebb győztes volt – feleltek egymásnak bölcs pislogásokkal a királynevelő otthonban. – Ezek az idősebbek mind elgyámoltalankodják a sorsukat! Így kell ennek lennie – nyugtatgatták magukat annál is bölcsebben. – De ha mégsem... mehetünk nyugdíjba, vagy Felisútleisútországba, ekkora szégyenvallást túl nem él már két ilyen országútőreg ember! – jajongtak máskor megszégyenülve.

Sokat gondoltak öregkirály NagyKirályra, és mindig arra a megállapításra jutottak, hogy éppen ilyen talpraesett kiskirály volt annak idején, akár ez a KisBence fia! Ha pont úgy sikerülne neki is a talpára esnie! Ha éppen úgy megtanulná a mindenhájjal megkent-séget, a nagyfondort, de akár még a magakelletést is! Ezért lett ilyen NagyKirály öregkirály az apja is, mielőtt még öreg NagyKirály öregkirály lenne belőle!

Haj, nehéz sors győztes királyfit nevelni! Meg is roppant volna a két BölcsekKöve dereka, ha nincs ez a derekas, negyvenen is éppen csak innen öregkirályné a biztató mosolygásával. De gyakran megérkezett a királynevelő otthonba a terülsztalka köré ülni, s mindjárt elfelejtették a félelmeiket a BölcsekKövei. Meséltek mindenfélét erről a talpraesett KisBencéről, a bizakodók reménységéről a reménykedők bizakodásával.

– Bizony csak repül-utazik-száguldozik a képzelet szárnyán Hencidától Boncidáig a *mi* KisBencénk! – vágta egymás szavába a hengegő vének. – Pedig *látszólag* csak üldögél a négysarkú kristálygömbje előtt, és varázsol a fúrge ujjával maga körül – titokzatoskodtak titokzatosan. – Tegnap a szomszéd király fiával együtt szörföltek az Óperenciás-tengeren – ámuldoztak együtt alig negyvenen innen öregkirálynéval. – Ma meg az Üveghegyen túli királykisasszonynak tette a szépet a huncut, ahol a kurtafarkú malac túr – pironkodtak BölcsekKövei.

– De ki adott alája ilyen gondolatnál sebesebb lovat? – furdalta a lelkiismeret a szigorkodó főfőigazgatót.

– Csak tudnám, miért tanítottad ilyen korán a hétmérföldes csizmában nagylábon élni – vádaskodott a mesterkedő tanítómester.

– Hát bizony elérkezett az ő Ideje is – dermesztette kővé két BölcsekKövet a hírrel alig negyvenen innen öregkirályné.

A két BölcsekKöve előtt elborult a világ. Hajde NagyKirály öregkirály félelmes híre beárnyékolta minden gondolatukat. Hetedhétáron csak a NagyKirály hírét terjesztették a terjesztők. Lett is ebből gondja-baja, bajvívása, sok rosszkedve, nem csoda, hogy ijedeztek-riadoztak-rettegőztek tőle még a mindent megszabó tanácsadói is. De az is igaz, hogy Héthatárban-Hétországban minden kiskirály NagyKirály szeretett volna lenni, ez vitte folyton a harc mezejére, a csaták síkjára, ütközetek szorosaiiba a NagyKirály öregkirályt ötvenen nem messze innen.

Egyszerre aztán behuppant a királynevelő otthonba kéretlenül-hívatlanul-bejelentés nélkül NagyKirály. Csapzott volt a halántéka, barázdált a homloka, karikás a szeme alja. De leginkább az volt feltűnő, hogy se sziréna, se mindent megszabók. Helyette csak a panaszos jajongás, jajongó panasz:

– Becsapnak, megrabolnak, elárulnak! Elhordják a váramat! Eladják a földet a talpam alól. Kótyavetye lesz a fogamhoz vert garas... És utánuk se tudok nézni, szemmel sem tudom tartani őket, a veséjükbe se tudok látni...

– Egyet se búsuljon, királyapám – állt akkor KisBence királyfi az alig NagyKirály elé. – Itt az Idő, hogy ellássuk Héthatár meg Hetedhétország trónbitorlójának, de még a mindent megszabó tanácsadóidnak is a baját!

És akkor odaültek a négysarkú kristálygömbje elé, és öregkirály NagyKirály azt mondta: – Felisútország! – és a kristálygömb megmutatott nekik mindent: elárult minden áruást, amit elkövettek az ő NagyKirály öregkirály apja ellen határon innen és túl. De így járt ezzel Leisútföld, meg Burkusland, még az Égignyújtózkodópaszujország is! Nyakon csíptek abban a gömbben minden betolakvást, áruást, csenést és kenést, titkos levelezést, levelező titkot – és még aznap estebédre vasra verve, tömlöcbe vetve, szárazkenyérre ítélve senyvedtek-kushadtak-szűköltek az összes rabló időrablók, mindentmegszabó tanácsadók, hogy könyörögienek NagyKirály kegyeiért.

– Ezt a fiút szántam én a fele királyságba! – rikkantott szokatlanul vidáman NagyKirály öregkirály, mert az egész élet már nagyon a terhére lett volna éppen. – Lakodalomba akarok menni – jutott még az eszébe egy utolsó kívánsága, mert hogy NagyobbPéter és MásikZajos esküvőjéről csúfosan elkéselt *egykoriban*.

Na, ez volt aztán a nagy közös birodalmi fejbólintás! Ilyet még a két vén BölcsekKöve sem látott, pedig ők már sok mindent átvészelték.

Hogy olyan szépen együtt volt a rokonság apraja-nagyja, tanulta szorgalmasan a nevüket NagyKirály öregkirály, mert volt mit bepótolni.

– Szép ez a nagy ebédlő – ámult el először is a saját házában-varában-palotájában.

– Szép ez a nagy család – segítette ki öregkirályné ötvenen alig innen öregkirályt szelíd mosolygással. – Nézd, mekkora fia van már NagyobbPéterünknek, add oda a zsebedből ÉberÁbel ajándékát – és öregkirály csak csudálkozott, honnan tudja az ő felesége, hogy ajándék van az ő királyi zsebében? De csak az öreg BölcsekKövei lesték meg elnézően, hogy életében először el is pirult kissé az arca bőre.

– Csak nem a mi szépséges sudárrá cseperedett leányunkat látom az asztal végén társalogni azzal a sok legyeskedő ficsúrral? – ugrott volna fel öregszekéből öregkirály ebéd közben, a tizenkettedik fogás végén, ha öregkirályné szelíden vissza nem tartja.

– Bizony, jól ismered te a birodalmaid minden alattvalóját – dicsérte meg egyáltalán nem gunyorosan a másodsor is iruló-piruló férjeurát.

– Még szerencse, hogy KisBence lánypajtását láttam már valahol – enyhült meg öregkirály büszkén, hogy olyan kiváló az emlékezete a régi és új dolgokban egyaránt.

– Valóban jól látod, ez itt a kristálygömbben látott királykisasszony az Üveg-hegyen túlról, a mi KisBencénkkel éppen az imént fogadtak örök hűséget egymásnak – felelte neki korántsem csúfondárosan öregkirályné, és öregkirály virulva irulta-pirulta el magát harmadszor ezen a délutánon. Este pedig sokáig várakozott a lebbenőfüggönyű szobában, mire hazatért hozzá öregkirályné. Éppen az igazmondó tükör előtt találkoztak össze, és akkor meglátták egymás arcán a néma ráncot, szemük alatt a félholdfényű karikát, és öregkirály NagyKirály rájött, hogy nem felejtett el felejteni, így most eszébe juthatott az is, milyen szépek voltak egyszer régen, a maguk lakodalmán.

Öregkirályné éppen negyven után kérdéses nélkül is elmondta, hogy visszakísérte TündérIlonához, a királylánynevelő otthonba egyetlen lányukat, a nádszáltermetű Villő kisasszonyt, s vitt két verdeső sültgalambszárnyat a lakodalmi ebédből varázslatos TündérIlonának. Az ilyen vén boszorkákkal jobb a békesség-csendesség-kedvesség!

– Ezután minden vasárnap rendezünk családi ebédet – hozakodott elő a nagy ebédlő kerek asztalának kedves emlékével NagyKirály öregkirály. – Majd oda is meghívjuk egy kis örökös békességre – tette hozzá mindig bölcsebben NagyKirály öregkirály.

Hallgatták a királylánynevelő otthon felől egy fürge teniszlabda ruganyos pattogását.

– Nehéz évek várnak ránk, amíg méltó módon elkel a mi sudáran nádszáltermetű királykisasszonyunk ebben a *tanácstalan* világban – sóhajtott fel két pattanás között NagyKirály öregkirály. S mert öregkirályné vele hallgatott, bizonyosak lehetünk benne, hogy még sokáig élnék ebben a nagy egyetértésben, amíg meg nem halnak.